

<https://doi.org/10.19195/0137-1150.178.9>

Data przesłania artykułu: 15.07.2022

Data akceptacji artykułu: 9.03.2023

NATALIA KONDRATENKO

Odeski Uniwersytet Narodowy im. Ilji Miecznikowa, Ukraina

(Odesa I. I. Mechnykov National University, Ukraine)

Комунікативні стратегії учасників літературних інтернет-конкурсів: особливості мовленнєвої поведінки у віртуальному дискурсі

Communicative strategies of participants of online literary competitions: Features of speech behavior in virtual discourse

Abstract

The study deals with the problems of linguopragmatic description of virtual discourse. Particular focus is paid to the discursive activity of the participants of literary competitions who participate in discussions and evaluate each other's stories. Cooperative and conflict interactions of commentators and authors of literary stories are characterized. A typology of communicative strategies in the virtual discourse of a literary competition is proposed, with a breakdown of those used by senders and recipients. It has been proved that the strategies of commentators gravitate towards a cooperative type of communication, while the strategies of authors in response to criticism trend towards a conflict type of communication. The linguistic features of the ways each group implements their respective strategies are traced, and the main tactics of their representation in the discourse of the virtual discussion of literary stories are determined. The illustrative material was collected from the transcripts of discussions at the Ukrainian-language fantasy short story competitions Litavytsia and RBZh Azimut for 2021.

Keywords: virtual discourse, communicative interaction, communication strategy, cooperation, conflict

Коммуникативные стратегии участников литературных интернет-конкурсов: особенности речевого поведения в виртуальном дискурсе

Резюме

В статье рассматриваются проблемы лингвопрагматического описания виртуального дискурса. В центре внимания — речевая деятельность участников „самосудных” литературных конкурсов, комментирующих, обсуждающих и оценивающих произведения друг друга. Охарактеризованы кооперативный и конфликтный типы речевого поведения комментаторов и авторов художественных произведений. Предлагается типология коммуникативных стратегий в виртуальном дискурсе литературного конкурса с выделением адресантного и адресатного типов стратегий. Обосновывается, что стратегии комментаторов тяготеют к кооперативному типу общения, а стратегии авторов в ответах на критику — к конфликтному типу общения. Прослеживаются языковые особенности реализации стратегий каждой группы и определены основные тактики их репрезентации в дискурсе виртуального обсуждения художественных произведений. Иллюстративный материал собран из текстов обсуждений на конкурсах украиноязычных фантастических рассказов объединений „Литавица” и „РБЖ Азимут” за 2021 год.

Ключевые слова: виртуальный дискурс, коммуникативное взаимодействие, коммуникативная стратегия, кооперация, конфликт

Вступ

Стрімкий розвиток інтернет-комунікації зумовив появу різноманітних форм взаємодії учасників віртуального простору, серед яких особливе місце належить літературним конкурсам. Проведення різноманітних інтелектуальних змагань у віртуальному середовищі має певну тяглість у формі розіграшів, лотерей конкурсів тощо й належить до ігрового регістру дискурсу, у якому „реалізує себе людина, звільнена від детермінізму природи і подібних до себе” (Борботько, 2007, с. 79). За умов коронавірусної пандемії такий формат набув поширення та певних трансформацій, оскільки інтелектуальна та творча діяльність знайшли результативні форми реалізації в інтернет-середовищі. Насамперед це стосується презентації літературної діяльності письменників — аматорів і професіоналів, що останнім часом здійснюється саме у віртуальному просторі, через соціальні мережі або профільні ресурси. Інтерактивний характер та анонімність інтернет-дискурсу вможливили використання віртуальних майданчиків для проведення так званих „самосудних” літературних конкурсів, що передбачають написання невеликих за обсягом творів заданої тематики, жанру й обсягу. У визначені часові межі всі учасники знайомляться з творами одне одного, коментують прочитані тексти та виставляють оцінки. Основною умовою оцінювання є анонімність до завершення голосування, тому коментування творів пе-

редбачає вибір ніку (віртуального імені) й відповідно є анонімним. Метою такого обміну коментарями є отримання фідбеку — зворотної реакції й критики на свій твір, тому завданням є не лише перемога і друк оповідань у тематичній збірці, а й конструктивна критика, що в подальшому дасть змогу підвищити рівень літературної майстерності. Утім, комунікативна поведінка учасників літературних дискусій, відображена в коментарях до кожного твору, підпорядкована, на нашу думку, загальній стратегії суб'єктів мовлення й скерована не лише на конструктивну критику, а й на знецінення творів конкурентів та переконання в такий спосіб інших учасників не підтримувати потенційних переможців. Особливості реалізації подвійної інтенції комунікантів у стратегічному вимірі й перебувають у центрі нашої уваги.

Метою наукової розвідки є аналіз комунікативної поведінки авторів і коментаторів літературних інтернет-конкурсів та кваліфікування обраних ними комунікативних стратегій і тактик.

Матеріалом дослідження слугували коментарі як особливий мовленнєвий жанр віртуального дискурсу, викладені авторами і коментаторами-конкурентами на відкритих інтернет-ресурсах. Загалом проаналізовано понад 500 коментарів. Джерельна база охоплює коментарі до творів, представлених на українські літературні конкурси фантастичних оповідань, що проводилися на віртуальних „майданчиках” об'єднаннями „Літавиця” (<https://litavytsia.com/>) і „РБЖ Азимут” (<http://rbg-azimut.com>) упродовж 2021 року.

Дослідження комунікативних стратегій набуло актуальності з розвитком лінгвістичної прагматики в другій половині ХХ століття. Витлумачення поняття стратегії щодо тексту й комунікативної взаємодії представлено в наукових розвідках Т. ван Дейка і В. Кінча (Dijk, Kintsch, 1983), а вивчення стратегій поведінки учасників спілкування репрезентовано в працях О. Иссерс (Иссерс, 2003), А. Маслової (Маслова, 2008), К. Сєдова (Седов, 2004), Н. Формановської (Формановская, 2002), Т. Янко (Янко, 2001) та ін., які загалом потрактовують комунікативну стратегію як „ланцюжок рішень, що визначає вибір певних комунікативних дій і мовних засобів” (Макаров, 2003, с. 192). Визначаючи стратегію як схему, модель, вектор комунікації, українські дослідники розрізняють, ґрунтуючись на концепції Г. П. Грайса, кооперативні та конфліктні комунікативні стратегії (див. А. Белова (Белова, 2004), А. Загнітко (Загнітко, 2008), О. Селіванова (Селіванова, 2008) та ін.).

Проблему дослідження віртуальної комунікації порушено в працях зарубіжних (D. Crystal (Crystal, 1992), Н. Асмус (Асмус, 2005), Н. Ахренова (Ахренова, 2009), О. Лутовінова (Лутовінова, 2009), Л. Щипіцина (Щипіцина, 2009) та ін.) та українських (О. Горошко (Горошко, 2009), М. Карпенко (Карпенко, 2016), Л. Компанцева (Компанцева, 2018), Т. Полякова (Полякова, 2014), О. Тищенко (Тищенко, 2016), Н. Шкворченко (Шкворченко, 2019) та ін.) мовознавців. Серед типів комунікативної взаємодії переважно розглянуто конфлікт (Н. Білоус (Белоус, 2008), Л. Білоконенко (Білоконенко, 2015),

Н. Войцехівська (Войцехівська, 2018) та ін.). Утім, стратегії учасників літературних дискусій у віртуальних конкурсах загалом не були предметом дослідження в межах мовознавчих студій.

Вибір лінгвопрагматичного вектора дослідження зумовив використання комунікативно-дискурсивного комплексу методів. Дискурс-аналіз прислужився для вивчення особливостей інтерактивної взаємодії учасників літературних дискусій у віртуальному просторі. Результатом його реалізації стало визначення особливостей дискурсу віртуального літературного конкурсу. Лінгвопрагматичний аналіз вжито для розроблення типології кооперативних та конфліктних стратегій і тактик учасників обговорення літературних творів, а також для характеристики мовленнєвого жанру коментаря. Додатково залучено лінгвостилістичний аналіз — для виявлення специфіки актуалізації стилістичних прийомів і засобів у коментарях комунікантів, а також компонентний аналіз — для з'ясування семантики лексичних одиниць, використаних мовцями під час спілкування.

Дефініції комунікативної стратегії переважно ґрунтуються на теорії Т. ван Дейка (Дейк, 1989), поглибленої в працях О. Іссерс, яка наголошує, що мовленнєва комунікація є „стратегічним процесом, що потребує вибору оптимальних мовних засобів для досягнення комунікативної мети, а обмін повідомленнями в процесі взаємодії потрібно тлумачити з огляду на комунікативний намір мовця” (Іссерс, 2003, с. 100). А. Загнітко трактує стратегію як „інтенційно спрямований комплекс мовленнєвих дій, що ґрунтуються на когнітивних процесах узагальнення минулого комунікативного досвіду для планування дискурсу в сукупності з реалізацією цього плану” (Загнітко, 2008, с. 25). Визначення комунікативної стратегії як схеми, вектора або напрямку взаємодії мовця та адресата потребує й розроблення типології стратегій і тактик спілкування. Лінгвісти переважно спираються на запропонований Т. ван Дейком та обґрунтований О. Іссерс поділ стратегій на основні (семантичні) й допоміжні, а також на розмежування кооперативних і конфліктних стратегій з опертям на описаний Г. Грайсом принцип кооперації (Grice, 1975). На думку О. Селіванової, комунікативні стратегії „ґрунтуються на глобальному намірі комунікації, конкретній інтенції комунікативної дії, комунікативному смислі й інтерактивному режимі (виборі манери, стилю, жанру тощо)” (Селіванова, 2008, с. 608).

Специфіка віртуального спілкування й вибір для аналізу літературного конкурсу зумовили пошук інших критеріїв типологізації стратегій. Ми відштовхувалися від суб'єктів комунікативної взаємодії — автора твору та коментаторів-конкурентів, при цьому автор є адресатом у спілкуванні, а коментатори — адресантами. Під кожним твором представлено коментарі, на які автор може дати відповідь. Зважаючи на це, утворюються „гілки” обговорення: загальний полілог, у якому беруть участь усі коментатори, та діалоги між автором та окремими коментаторами. Проте автор має право й утрима-

тися від коментарів, у такому разі наявна лише полілогічна взаємодія між коментаторами, які звертаються і до автора, і один до одного.

I. Коментаторські комунікативні стратегії

Стратегії цієї групи охоплюють комунікативну поведінку коментаторів, які ініціюють обговорення та реалізують власні комунікативні інтенції. Глобальним наміром коментаторів, які одночасно є конкурентами для автора коментованого твору, уважаємо формулювання оцінного ставлення. Незалежно від типу оцінки — позитивної чи негативної — коментатори аргументують свою позицію, критикують твір, висловлюють ставлення до авторського задуму та його реалізації тощо. Ці комунікативні завдання й визначають комплекс стратегій їхньої мовленнєвої поведінки.

Розрізняємо макростратегії кооперативної і конфліктної мовленнєвої поведінки коментаторів. Серед кооперативних стратегій виокремлюємо такі:

1. Стратегія самопрезентації покликана схарактеризувати особистість адресанта: фокус уваги зміщено з коментування твору на картину світу мовця, напр.:

Люблю пригодницькі оповідки, особливо коли написані цікаво. І герої подобаються (Лялька, 2021).

Читаючи описи головної героїні, кивала головою і думала, **наскільки вона на мене схожа**)): **Не дуже люблю** людей, **не люблю** шумних компаній, більше мені **до вподоби** цікавенька книга (Я бачу чортиків, або Твоя тінь має лик зла, 2021).

Мовець висловлює власну позицію, зосереджується не на коментуванні та аналізі творів, а на своєму сприйнятті текстів або дійсності. Егоцентричність комунікативної позиції мовця зумовлює мінімізацію аналізу твору, натомість переважають характеристики світогляду коментатора. При цьому мовець, ґрунтуючись на аналізованому творі, наголошує на власній особистості, напр.:

Ваша обізнаність у культурі різних країн вражає: і скандинавські міфи знаєте, й І-Цзин вам відомий, і латиною цитуєте (**школа, що я не така обізнана, і не знаю, що означають оті цитати...**) (Білий сніг, синій лід, 2021).

Мовними засобами реалізації стратегії самопрезентації є означено-особові односкладні речення з предикативним членом у формі 1-ої особи однини теперішнього часу та двоскладні із займенниковим підметом *Я*. Мовець характеризує власні емоції, досягнення, ставлення, пов'язане — переважно опосередковано — з описаним у прокоментованому творі. Ця стратегія скерована на імпліцитне порівняння мовця з адресатом здебільшого не на користь останнього.

2. Стратегія поради підпорядкована меті висловлення конструктивної критики: мовець характеризує недоліки твору, але разом із цим указує на шляхи їх усунення, напр.:

Я б порадила змінити імена на українські та дописати принаймні до параметрів оповідання, тобто два сюжетні повороти і фінал (Баблкет, 2021).

Можливо, варто б дещо розширити твір, додати якісь сцени, які б показали, що Антон знає, що може померти в разі спротиву. Приміром, намагався, але схопило серце чи щось такого типу (Я був Антоном Терном, 2021).

Стратегія поради має два варіанти реалізації: перший скерований від критики до позбавлення недоліків, а другий — від позитивної характеристики до рекомендацій. У такому разі мовець висловлює або зауваження, або схвалення, напр.:

Загалом, сподобалося, гарна життєствердна історія, можливо, трохи передбачувана, але правильна. **Від себе порадив би** ще раз перечитати і, можливо, скоротити, але не в плані подій чи сцен, а просто деякі необов'язкові слова прибрати (Тараканівський форт, 2021).

Стратегія поради актуалізує аргументовану критику, переважно позитивні оцінки та рекомендації щодо усунення недоліків, напр.:

Повторів **варто уникати**, бо вони створюють враження обмеженого словникового запасу. В тексті такого чимало. Загалом, мова хоча й прикрашена мальовничими зворотами настільки канцеляристська, що **я б порадив** переписати історію у форматі рапортів Музики в процесі розслідування. Вийде оригінально і дозволить позбавитися більшості недоліків (Білий сніг, синій лід, 2021).

Порада передбачає використання перформативних мовленнєвих актів: мовець від 1-ої особи рекомендує адресатові виконати певні дії. Проте поради не завжди містять перформативи, напр.:

Досить цікавий сюжет, і написано з гумором, але варто сильно, сильно, сильно попрацювати над мовою (Я бачу чортиків (або Твоя тінь має лик зла), 2021).

У такому разі актуалізовано категорію суб'єктивної модальності й адресант наголошує на власній позиції. Із цією метою використовуються й такі лексеми, як: *порада, радити, рекомендувати*, напр.:

Це **порада**, а не критика. Думаю, варто просто подумати над логічністю і динамікою кінцівки. Якщо ви приймете **пораду** від моєї скромної особи (Білий сніг, синій лід, 2021).

Порада як різновид наказового мовленнєвого акту передбачає вживання граматичних форм наказового способу й спонукальних речень, напр.:

Тож **прислухайтесь** хоча б до моїх порад. Досвідчених фантастів в Україні дуже мало (Білий сніг, синій лід, 2021).

Порада в цьому разі має характер рекомендації і невисокий ступінь категоричності.

3. Стратегія схвалення є виявом оцінювальної макростратегії і покликає надати обговорюваним літературним творам позитивної оцінки. Схвалення передбачає вживання лексичних одиниць із семантикою оцінки, передусім прикметників і прислівників, напр.:

Чудова стилістика, **цікава** історія, **напружений** сюжет, з непередбачуваним розвитком. Все, як на мене, на «**відмінно!**» (Ключ від усіх дверей, 2021).

Дуже **гарно** написано. Мова **колоритна** (Змії, 2021).

Гарне, атмосферне та **актуальне** оповідання (Кольорові сни, 2021).

Чудове оповідання, дуже **сподобалась** атмосфера британської готики вкупі з **живою, дотепною** манерою оповіді. **Гарно** описані всі міські локації, відчуття і навіть запахи — без найменшого гальмування сюжету. **Цікаво, вправно і атмосферно!** (Віддай моє серце, 2021).

Позитивна оцінка надається не адресатові, а твору, звідси й характеристики персонажів, сюжету, мовлення тощо. Використовуються вербальні маркери оцінювальної семантики, напр.:

Написано **весело, жваво, динамічно** (Під помідорки, 2021).

Крім того, оцінюється й процес сприйняття тексту, напр.:

Читати **цікаво, гарно і захопливо** написано (Лялька, 2021).

Оповідання справило гарне враження, **читалося із цікавістю** (Манав я таку роботу, 2021).

Поєднання позитивної оцінки з конструктивною критикою характеризує дискурс коментування в літературних конкурсах загалом. Мовець, з одного боку, висловлює схвалення прочитаного, а з іншого боку, — робить певні зауваження. Комплексний характер стратегій, поєднання критики, поради зі схваленням є характерною рисою обговорення літературних творів у віртуальному просторі.

Зрідка трапляються коментарі, що реалізують стратегію схвалення без поєднання з іншими стратегіями, напр.:

Безсовісно **крута** оповідка. Дуже смакує! **Неймовірний** сюжет, плетиво подій занурює уяву в дивовижний світ (Початок, 2021).

Колоритно! Апетитно! Чудовий післямак! (М'ясні жнива, 2021).

Дуже **красиве** оповідання. За мовою, за стилістикою, за сюжетом, за динамікою (Манав я таку роботу, 2021).

Репрезентація схвалення через низку позитивних оцінок, виражених за допомогою позитивно забарвлених лексем, є основною формою реалізації цієї стратегії.

4. Стратегія аргументації характеризується поєднанням у межах одного коментаря різних, іноді суперечливих оцінок, міркувань, аналізу, тобто передбачає розгорнуту презентацію позиції коментатора щодо певного твору. Проте визначальною рисою цієї стратегії вважаємо актуалізацію підґрунтя зробленого висновку, тобто наведення доказів й аргументів позиції мовця, напр.:

Цікаво і детально прописаний світ. Герої от і наче й штрихами, а їх таки уявляеш! (М'ясні жнива, 2021).

Сподобався стиль написання, читалось як старе добре фентезі). Щодо самої історії, то тут є один маленький недолік: персонажі пережили пригоди, але по суті їхня подорож виявилася марною справою, бо в результаті кожен залишився при тому, що мав спочатку, так і не набувши нічого нового. Це дещо знецінює всі їхні намагання (Жорстокий майстер, 2021).

Коментар у цьому разі складається з двох частин: позитивно оцінної і негативно оцінної. Порядок розташування цих частин зумовлений інтенцією коментатора: якщо задум полягає у схваленні й підтримці автора твору, навіть за умови вказівки на помилки, то завершальна частина тексту містить позитивні оцінки; якщо задум полягає в критиці, то нею і завершується коментар.

На відміну від стратегії поради аргументація не лише містить рекомендації, але й пояснення для автора твору інтенції коментатора, напр.:

Написано колоритно. Спершу переживав, що це симпатична замальовка без сюжету, але далі справа пішла. От власне, я б скоротив частину описів, щоб присвятити більше знаків розвитку сюжету (М'ясні жнива, 2021).

Теж спочатку було подумав, що все закінчиться банально, але автор порадував. Правда, рівень технічного виконання трошки не дотягує до рівня ідеї, але це легко виправити (Не знаючи броду, 2021).

У цьому разі аргументацію поєднано з порадою, що є характерним для поведінки коментаторів літературних конкурсів. Аргументи мають суто логічний, а не емоційний характер: коментатор прагне довести свою оцінку як аргументовану, напр.:

Чудова ідея оповідання — що в однобокому прагненні добра дуже легко спричинити набагато більше зло. І приємно, що ви її підняли у своєму оповіданні і показали з різних боків. Бо тут справді думати й думати! (Не знаючи броду, 2021).

Добре показана атмосфера отого маразматичного, дріб'язкового і безглузкого контролю, який насправді зовсім не є фантастичним — щось подібне колись існувало в совку (Я був Антоном Терном, 2021).

Аргументована позиція коментатора закликає інших учасників обговорення до дискусії, містить не лише позитивні оцінки, а й обґрунтування їх.

5. Стратегія консолідації передбачає висловлення згоди з іншими коментаторами, приєднання до їхніх думок, напр.:

Погоджуюся з паном Ледарем: твір читається легко та не відпускає (Відьма, 2021).

Згодна з пані Катериною щодо „камери”, яка на початку стрибає з рук у руки (Вовчі шніцелі, 2021).

Майже нічого додати до **попереднього коментаря** (Квіточка, 2021).

Приєднуюсь до зауваг попередніх критиків, тож повторюватись не буду (Білий сніг, синій лід, 2021).

У такому разі коментатор не висловлює власні міркування, а приєднується до попередніх оцінок, але це переважно позитивні оцінки або аргументовані коментарі. Стратегія консолідації передбачає вказівку на особу, до думки якої приєднується мовець, але здебільшого це колективна позиція коментаторів, напр.:

Підтримую попередніх коментаторів і хотіла б більше почитати про цей чудовий світ (М'ясні жнива, 2021).

Мушу приєднатися до інших коментаторів — зауваження щодо стилю і логіки історії були слухними (Білий сніг, синій лід, 2021).

Коментатор здебільшого не тлумачить свою позицію, його завдання — висловити солідарність із раніше сформульованими оцінками твору. Інколи коментатор, погоджуючись із загальними оцінками, додає власні судження, що не суперечать загальній думці, напр.:

Погоджуюсь з попередніми коментарями, що перехід від романтики до роботи головного героя незрозумілий. Весь твір написано так, що ніякого завдання у героя немає, і він просто випадково потрапив у вир подій (Манав я таку роботу, 2021).

Зважаючи на це, основною комунікативною тактикою стратегії консолідації є згода, виражена через приєднання до думки попередніх мовців.

Серед **конфліктних** коментаторських стратегій виокремлюємо такі.

6. Стратегія критики ґрунтується на комунікативній інтенції мовця представити негативну оцінку літературного твору, але з опертям на докази та аргументи, тому значною мірою тут поєднано стратегію аргументації з негативним оцінюванням. Для стратегії критики характерна мотивація позиції мовця: критик оцінює літературний твір негативно, але пояснює причину свого рішення, напр.:

Ані зав'язки, подій, кульмінації. Ані героїв прото- та антагоністів, конфлікту, сюжету. На жаль, усіх атрибутів оповідання немає (Леся і Геліос, 2021).

Добре, що читачі в коментарях пояснили мені, про що був цей текст... Мало того, що він не вичитаний (про це вже сказали)... Чесно, в мене було таке враження, наче слова скинули в мішок, перетрусили і висипали на (стіл) монітор. Такий собі потік свідомості... (Дивний спокій чар, 2021).

При цьому є важливим аспект дотримання принципу ввічливості Дж. Ліча (Leech, 1983), оскільки неприпустимим є перехід на особистості або безпідставні негативні оцінки.

Критика під час літературних конкурсів скерована на вади твору, зокрема, на а) сюжет і композицію, напр.:

Так гарно написано, що хочеться читати й читати, але саме **сюжету** тут бракує (Зірки і ніжність, 2021).

Автор намагається закрутити **сюжет**, але робить велику помилку — думає, що заплутати читача — це теж саме, що закрутити інтригу (Білий сніг, синій лід, 2021).

б) образи персонажів, напр.:

Герой — повний тухтій, якого ведуть крізь сюжет. Він не приймає жодних рішень, сам не робить анічогісінько ((НЕ)смачна комедія, 2021).

Герої мали б викликати позитивні емоції. Натомість здаються імпульсивними, невідповідальними і непевними (Час минає, 2021).

в) створений художній світ, напр.:

Головна проблема — це космофентезі з елементами мильної опери аж надто банальне і позбавлене якоїсь власної „фішки”, яка б зробила цей **світ** унікальним (Спадкоємець залізного рону, 2021).

г) грамотність автора, напр.:

Помилки стільки, що це суцільна катастрофа! Я не знаю, як цього можна не бачити. Можна було вичитати твір, перш ніж подавати його на конкурс? (Мишелосіс і Лісовий Дідько, 2021).

Читаю такий смачний текст, майже без помилок, і тут наче відро холодної води за комір — „нерасплатітимся”!!! А далі пішло **вже більше помилок**: то одне, то інше... (Віддай моє серце, 2021) тощо.

Переважно коментатори висловлюють не лише критичні зауваження, а й намагаються знайти позитивні риси у творі. Такий підхід забезпечує об'єктивність і конструктивність критики та скерований на створення сприятливого комунікативного простору.

Коментатор, який виступає з критикою, прагне вказати автору на помилки й сприяти їх виправленню. Комунікативна інтенція в цьому разі і є тим фідбеком, на який розраховує автор. Загалом стратегія критики хоч і належить до конфліктних, але це той конструктивний конфлікт, що сприяє пошуку нових рішень і покращенню результату. У такому разі відбувається віртуальний діалог коментатора з автором, напр.:

Ідея цікава. Але не вистачило ще кількох абзаців для повного розкриття. Особливо початок (Національна перлина, 2021).

Ідея крута. Але текст перевантажений поясненнями. Особливо тими, що в діалогах, спеціально для читача. Яюсь по-іншому би закрутити. Але загалом сподобалось (Прокляття, 2021).

Якщо коментатор критикує твір та оцінює його негативно, але дотримується принципу ввічливості, він наголошує на суб'єктивній позиції свого коментаря, напр.:

На мою думку, ідея зі специфічною формою не спрацювала. Ритм тексту від того коливається, що спричиняє дискомфорт (Час минає, 2021).

Або я **чогось не зрозумів**, або з цілого твору на конкурс потрапила лише експозиція (Баблкет, 2021).

Не змогла я поєднати окремі частини в ціле, не пов'язані вони якось між собою. Наче кожна про своє... Та й що саме автор закладав в основу сюжету, також **не зрозуміла** (Я був Антоном Терном, 2021).

У такому разі наголошено на суб'єктивності критики: мовець не дає негативну оцінку твору, а висловлює своє несприйняття тексту, що не провокує конфлікту. Стратегія критики тут реалізована як егоцентрична: мовець не звинувачує автора в низькій якості твору і не шукає помилок, а вбачає проблему сприйняття у власному світогляді чи в уподобаннях. Уважаємо такий підхід найбільш конструктивним, оскільки він дає змогу автору не сприймати такі відгуки з образою, а спробувати зрозуміти, чому коментатори так висловлюються.

Основним мовними засобами вираження суб'єктивної критики є вербалізація комунікативної позиції мовця „я не ваша цільова аудиторія”, „мені таке не подобається”, „я не зрозумів” тощо, тобто на першому місці стоїть не об'єкт критики, а суб'єкт оцінювання, напр.:

Я не люблю, коли використовують карикатурних героїв — це дуже спрощує роботу авторів (Ніч перед незалежністю, 2021).

Ні конфлікту, ні загадки, ні цілі, ні сюжету. **Я не фанат такого** (Берегині, 2021).

Початок сподобався, але **далі мені не зайшло**, на жаль (Арена, 2021).

Авторе, та не реагуйте ви так. Ніхто ж вас не змушує брати до уваги мої слова чи слова інших коментаторів, це усього лиш **суб'єктивне сприйняття** (Фокуси, 2021).

Уналежнення цієї стратегії до конфліктних зумовлено загалом негативними оцінками критиків, які або аргументують свою позицію, або наголошують на її суб'єктивності.

7. Стратегія дискредитації представлена в коментарях з експліцитною негативною оцінкою без мотивації та аргументації позиції мовця. Тут переважають суцільні негативні оцінки, агресивні коментарі, емоційні відгуки, напр.:

Мені дуже **не сподобалося**. Тому що, як на мене, тут усе перевернуте догори дригом (Приборкання кріпака, 2021).

О господи, ще одна **історія без завершення** „з потенціалом на більший твір”. Це ж конкурс оповідань, а не експозицій (Імпербатяр, 2021).

Слова автора, персонажів однакові. Постійні сумбурні дії, занадто щедри на епітети і порівняння описи. Ніби і старалися зробити складну героїню, розкрити читачам її переживання. Але за цим потоком подій, описів, думок тощо в мене не вийшло відчутти головну героїню та співпереживати їй (Рік починається з зими, 2021).

Мовними засобами репрезентації стратегії дискредитації є негативно забарвлена лексика: *поганий, слабкий, примітивний, нецікавий* тощо. Також використовуються предикати зі значенням ставлення мовця до літературного твору, напр.:

Надзвичайно **низькопробна** фантастика. Головний герой, якому позаздрить й Стальна Криса Гарісона, низькопробний гумор, нуднуватий сюжет. **Я вже мовчу** про діалоги з дешевого гумористичного шоу. Рівень настільки низький, що **важко надати** якусь серйозну раду (Під замком, 2021).

Якийсь **брєд сивої кобили**, якщо цитувати одного діда. Дуже **розірвана оповідь, деталі плутані**, елементи сюжету між собою слабо пов'язані (Русалонька з Богуславу, 2021).

Мені **абсолютно не сподобалось**. Початок написаний уривчастими реченнями. Головний персонаж викликає зневагу. Фінал нічого не пояснив (Повстання, 2021).

Для стратегії дискредитації характерне домінування негативно-оцінних суджень, наповнених відповідно негативно-оцінною лексикою, інколи стилістично зниженою. У такому разі інтенція мовця скерована на дискредитацію твору, його знецінення як продукту літературної творчості. Така критика є деструктивною й орієнтованою на створений автором світ. Відзначаємо, що дискредитації автора та перехід на особистості в обговоренні літературних конкурсів ми не зафіксували.

Стратегія дискредитації не позбавлена певної аргументації, але такі докази є деструктивними: коментатор не фіксує жодних позитивних рис, а наголошує виключно на негативних, напр.:

Не зрозуміло, хто з якого боку, до чого і навіщо. Вибачте, але не сподобалось (Вітальна листівка, 2021).

Назва невдала, банальна і швидко забудеться. Персонажі надто клішовані та пласкі, не можуть й кроку відступити від свого типуажу, попри всі метаморфози сюжету (Порятунок, 2021).

Мій висновок, що автор просто не знає, для кого це написав (Білий сніг, синій лід, 2021).

Стратегія дискредитації передбачає висловлення заперечення, знецінення, незгоди з автором літературного твору, при цьому суб'єктивні враження часто підміняють раціональні аргументи.

Отже, серед стратегій мовленнєвої поведінки коментаторів літературних конкурсів розрізняємо кооперативні та конфліктні зі значним домінуванням перших. Серед кооперативних виокремлено стратегії самопрезентації, пора-

ди, схвалення, аргументації та консолідації. Серед конфліктних схарактеризовано стратегії критики та дискредитації.

II. Адресатні комунікативні стратегії

Мовленнєва поведінка авторів обговорюваних літературних творів також ґрунтується на кооперації або конфлікті: автор або погоджуються з критикою, або сперечається з коментаторами. Утім, переважає **кооперативна** взаємодія, що охоплює такі стратегії.

1. Стратегія згоди передбачає адекватну реакцію на висловлені критичні зауваження коментаторів, напр.:

Цілком **погоджуюся**, що необачний або імпульсивний вчинок когось із ченців додав би оповіданню динаміки (Пиво для папи, 2021).

Так, з закручуванням інтриги поки не завжди виходить (Три слоїки, 2021).

Дійсно, оповідь нелінійна, зі спогадами героя. Буду думати, як можна їх відділити (Я був Антоном Терном, 2021).

Мовними засобами вираження згоди є комунікати *так, авжеж, справді, дійсно*; дієслово *погоджуватися*; прикметник *згоден* тощо. Адресат-автор художнього твору висловлюється не стисло, підтверджуючи згоди з висловленими оцінками, а конкретизує, що саме не викликає в нього заперечень.

Переважно автор погоджується не з усіма коментарями, але загалом демонструє позитивне сприйняття критики в межах цієї стратегії, напр.:

Я так розумію — якщо читач щось не зрозумів, то це проблема не читача, а автора. Тому ще раз дякую за добрі слова та конструктивну критику (Поцілунок Гекати, 2021).

Добре, я це виправлю, бо дійсно поспішав закінчити, вже дедлайн тиснув. Дякую, що помітили (Білий сніг, синій лід, 2021).

Граматична форма висловлювань мовця передбачає дієслівні форми 1-ої особи однини теперішнього часу і відповідні займенники, що актуалізує перформативний характер мовленнєвих актів згоди. Часткова згода передається мовцем через визнання недоліків твору і пояснення своєї позиції, напр.:

Повністю **погоджуюся** з тим, що кожен твір має нести якусь мораль. Мораль мого була така: не слід плисти за течією і потрібно приймати власні рішення. **Так**, можливо було зробити хеппі-енд: герой змінюється і отримує за це щасливе омріяне життя (Останній потяг, 2021).

У такому разі згода з коментаторами скерована на подальше вдосконалення твору. Стратегія згоди відповідає одній з максим кооперативної поведінки Дж. Ліча і є ознакою ввічливості в спілкуванні.

2. Етикетна стратегія належить до ритуальних форм комунікативної взаємодії і передбачає використання мовленнєвих актів подяки, напр.:

Дякую, що так докладно написали про ваші враження! ((НЕ)смачна комедія, 2021).

Щиро дякую за поради! (Пиво для папи, 2021).

Щиро дякую за такий детальний розбір сюжету і персонажів! Мені дуже приємно, що Ви вболіваєте за мій твір (Порятунок, 2021).

побажання, напр.:

Дякую Вам щиро. **Хай будуть** гаразди і трохи суму, що закінчуються добрі оповідки, але не більше. Перемог і кохання! (Петя. Як воно є, 2021).

Радий, що сподобалось. **Успіхів навзаєм** (Лотерея зі смертю, 2021).

В авторських висловлюваннях переважає тактика подяки, що зафіксована майже в усіх відповідях на коментарі незалежно від подальшої комунікативної поведінки мовця: мовець починає відповідь на коментарі саме з подяки, після якої або формулює відповіді, або висловлює реакцію на коментар.

Етикетна стратегія є універсальною, але під час обговорення літературних творів у віртуальних конкурсах представлена саме у відповідях авторів на коментарі. Така реакція є реалізацією принципу ввічливості, оскільки в такий спосіб мовець демонструє культуру спілкування, зокрема й на віртуальних майданчиках, напр.:

Щиро дякую за відгук! **Дуже приємно**, що оповідання вам сподобалось (Ніч перед незалежністю, 2021).

Дякую за побажання і **спасибі** за дуже своєчасне нагадування, наскільки різняться смаки, стилістичні уподобання та уявлення про жанрову доречність (Де тебе нема, 2021).

Спасибі за ваші відгуки. Намотаю на вус, що більше не варто писати такий „монолітний” вступ. Дякую, що дочитали і поділилися своїми думками! (Порятунок, 2021).

Зважаючи на це, етикетна стратегія є супровідною для інших моделей взаємодії в дискурсі обговорення літературних творів.

У межах етикетної стратегії обговорення літературних конкурсів вимагає й послуговування особливими етикетними формулами, що завершують усі коментарі (зважаючи на те, що коментатори також є авторами інших творів, це цілком виправдано). До таких етикетних формул належать вигуківі побажання, як-от: *Успіху на конкурсі!*; *Удачі на конкурсі!*; *Успіху навзаєм!*, якими завершують дописи і коментатори, і автори-адресати.

3. Стратегія пояснення містить аргументовану позицію автора, який доводить або уточнює свою думку, викладену безпосередньо в обговорюваному літературному творі. Цю стратегію використовують у відповідь на критичні коментарі, тому вона становить разом з висловлюванням коментаторів діалогічні єдності, напр.:

Поважаю ваше бачення, але твір писався саме для цього конкурсу. І тема їжі представлена більше, ніж в інших представлених творах (Про корм для собак білих порід, 2021).

Якщо цей фінал ошелешує, справляє враження „як обухом по голові” та викликає в читача спротив – це саме та реакція, на яку сподівався підступний автор. Мені здавалося, що таке підкреслено буденне закінчення історії викликатиме обурення більше, ніж свідомий заколот роботів (Повстання, 2021).

Зрозуміла, що у когось інша позиція, можливо, і думки, протилежні моїм. Може, й твір не сподобався. Буває. Конструктивну критику сприймаю нормально і те, що в людей можуть бути інші погляди, теж (Ніч перед незалежністю, 2021).

Авторське пояснення адресоване коментатору, який критикує композицію твору, що і потребує авторського розгорнутого обґрунтування. Стратегія пояснення передбачає розгорнуті висловлювання автора, вони є мотивацією його позиції та аргументованою відповіддю на зауваження.

Саме в межах цієї стратегії автор розкриває механізм своєї творчої праці та секрети літературної майстерності. У мовленнєвій формі доброзичливого діалогу відбувається конструктивне обговорення художнього твору у відповідь на критичні зауваження, напр.:

Кінцівка вийшла відкритою. Тобто я писала детектив, і він для мене закінчився у мить розуміння, хто злочинець, решта лірика (Крила, 2021).

Твором хотіла привернути увагу і до історії, і до того, що міста, у яких знаходяться пам'ятки, виживають за їхній рахунок (Тараканівський форт, 2021).

Така реакція на фідбек від коментаторів і є метою розгортання обговорення літературних творів. Якщо порівняти поведінку коментаторів та автора, то стратегія критики з боку коментатора і стратегія пояснення з боку автора становлять ядерну частину дискурсивної взаємодії на літературних самосудних конкурсах.

Утім, виникнення необхідності додаткових пояснень свідчить про недосказаність, незрозумілість авторського наміру у творі, напр.:

Ви не повірите, але гумор тут не надто планувався... Виходить, сам якось проліз. От же ж моя легковажна вдача, таки проявилася (Порятунок, 2021).

Якщо автор мусить пояснювати читачам свій задум, то проблема в тому, у якій формі цей задум було донесено до адресатів. Продуктивність використання цієї комунікативної стратегії зумовлена прагненням автора поліпшити твір з оперттям на надані рекомендації. У подальшому твір може бути допрацьованим, конструктивне обговорення сприяє покращенню кінцевого результату.

Реакція автора на коментарі не завжди є конструктивною, часто коментатори в конфліктній формі дискутують з авторами, що відповідно зумовлює й конфліктну поведінку їхніх адресатів. Крім того, автор художнього тво-

ру не завжди готовий до сприйняття критики, тому реагує емоційно навіть на дрібні зауваження, і в таких випадках йдеться про конфліктні адресатні стратегії поведінки в дискурсі літературних конкурсів.

Наведемо основні конфліктні стратегії адресатної поведінки авторів художніх творів.

4. Стратегія хизування є крайнім виявом самопрезентації: у цьому разі автор налаштовує читачів на унікальність, високу якість своїх творів, вимагає позитивних оцінок і заперечує потенційну критику, напр.:

Дозвольте відкланятися. Піду публікувати свою „нетленку”, яку тут так сильно критикували (Базікалка, 2021).

Стратегію хизування обирають ті автори, які впевнені в собі й не потребують переконання у високій якості власних творів. Їхня мета на літературних конкурсах — це не отримати відгуки, а показати свої вміння, проте переважно саме в таких випадках фіксуємо найбільше критики.

Залежно від особливостей комунікативної особистості автора хизування може мати різний ступінь вияву: від визнання своїх успіхів, напр.:

Таки вдалася у мене наукова фантастика, якщо з такими класиками-метрами порівнюють (І не треба на мене молитися..., 2021),

до дискусії з коментаторами на свою користь, напр.:

Сюжет завершений і завершений з хепіендом)): Головні герої зустрілися, і їхні вікна відкрилися. Можливо, сам твір буде допрацьовуватися, оскільки дописувався поспіхом до дедлайну (хто з нас цим не грішив)), але структура сюжету і завершення мали бути саме такими, як вже написані (Вікно, 2021).

Обираючи стратегію хизування, автор прагне продемонструвати, що критика його не обходить, напр.:

Дійсно, занудство — мій недолік (Господарі перстня, 2021).

Я вважаю, що того обсягу пояснень, який є наразі, більш ніж досить. Хіба що пояснення самі по собі мусять бути більш логічно сконструйованими (In vitro, 2021).

Мовець у цьому разі не вважає за необхідне погоджуватися з критикою коментаторів, натомість наголошує на позитивних рисах свого твору. Інколи мовець вдається до сарказму, іронії, висміюючи коментарі. Саме це і є підставою уналежнення хизування до конфліктних стратегій, оскільки автору не потрібен діалог і він не прагне отримати фідбек. Автор упевнений у своїх літературних здібностях і сприймає критику як особистісні нападки, демонструючи зневагу до думок інших учасників дискурсу обговорення.

5. Стратегія обурення є вираженням незадоволення автора або оцінками коментаторів, або результатами літературного конкурсу. У такому разі автор негативно висловлюється у віртуальних полілогах загалом чи у відповідь на конкретний коментар, напр.:

Спробуйте оформити власні умовисновки у твір замість того, щоб коментувати мій (Омолодження, 2021).

Дякую всім за коментарі, але таке враження, що коментатори або не дочитали твір, або читали його одним оком (Білий сніг, синій лід, 2021).

Обурення скероване й на коментарі, і на коментаторів, тому автор часто вступає в суперечки з коментаторами, відстоюючи свою позицію досить емоційно і не завжди коректно, напр.:

Шановна „всезнайка”, а вам ніхто не говорив, що спроба до деанонімізації автора – це грубе порушення правил конкурсу? (Оракул із Безодні, 2021).

З вашого коментаря склалося враження, що читали побіжно і навскоси, бо там не все так просто і не зводиться до того, щоб просто зарізати відьму (Сила ста душ, 2021).

Однією з тактик стратегії обурення є незгода, яку автор критикованого твору висловлює у відповідь на коментарі, напр.:

Оповідання писалося більше для себе, ніж для конкурсу, тому моралі нема (Київський чорт, 2021).

Той випадок, коли не розумієш, обісрали тебе або похвалили (Дванадцять секунд, 2021).

Невже ви справді гадаєте, що я такий невіглас, що вважаєте, що я з творчістю Ле-Мера незнайомий? (Серед всіх тіней, 2021).

У таких відповідях немає відвертої незгоди або заперечення, натомість мовець висловлює незадоволення комунікативною поведінкою коментаторів за допомогою риторичних запитань, іронії, категорично-оцінних суджень.

Стратегію обурення використовують і під час переходу на особистості: автор виражає незгоду з низькими оцінками свого твору й замість відповіді на критику негативно висловлюється щодо дискусії загалом, напр.:

Якщо ви щось тут не зрозуміли, то **це ваші проблеми**. Бо сюжет простий та навіть лінійний. Чомусь інші все зрозуміли, а ви ні (Серед всіх тіней, 2021).

Стратегія обурення скерована і на коментарі, і на коментаторів, якщо вони дозволяють собі некоректні, на думку автора, виступи, напр.:

Можете, будь ласка, аргументувати, чим текст не відповідає тематиці? Свої міркування я висловив у коментарях під оповіданням (Мандаринка, 2021).

Ну, окей, але я не розумію, чи це моє оповідання повне лайно чи це ви його просто не зрозуміли? Бо бета-рідери серед друзів, яким я давав почитати та які давали поради — вони зрозуміли (Примарний байкер, 2021).

У цьому разі фіксуємо тактику негативного оцінювання вже з боку автора в його відповідях коментаторам. Мовними засобами вираження цієї тактики слугують лексеми *подобатися/не подобатися, поганий, неякісний, непрофесійний* тощо.

6. Стратегія самоприниження також є конфліктною, оскільки автор демонструє своє незадоволення участю в конкурсі через знецінення власної літературної творчості. З одного боку, автор визнає свої помилки та погоджується з критичними коментарями, а з іншого, – не прагне покращити твір, а демонстративно принижує власні здібності, напр.:

На перемогу не претендую, як і на високу художню цінність (Київський чорт, 2021).

Писав поспіхом, тому багато де накосячив та багато деталей могло загубитися чи переплутатися. Чесно кажучи, я ще не вмію писати детективи (Білий сніг, синій лід, 2021).

У такий спосіб автор демонструє свою неготовність до діалогу, оскільки обирає стратегію, що знецінює його літературну творчість, напр.:

Ой вибачте, що я написав таке **гівно**, що воно тепер для вас смердить. Більше не буду (Примарний байкер, 2021).

Я визнаю, що я **нездара** та **невдаха**, і мені вже нічого не виправити. Це дуже невдалий та поганий твір. І я шкодую, що я його взагалі сюди виклав (Примарний байкер, 2021).

Фіксуємо в цьому разі стилістично-знижену, просторічну, негативно-оцінну лексику на позначення мовцем власної особи. Утім, така актуалізація негативних оцінок власної творчості має комунікативною інтенцією виклик співпереживання і підтримку адресатів. Комунікативна поведінка автора тут реалізована через психологічну роль Дитини (Е. Берн), тобто в такий спосіб мовець прагне досягти протилежного ефекту, напр.:

Я однаково не пройду. І знаю чому. Бо пишу слабкі оповідання, які мало кому подобаються (Базікалка, 2021).

Стратегія самоприниження розрахована на емоційних читачів, які повинні підтримати автора в його начебто низькій самооцінці та переконати, що не все так погано. Насправді, обираючи цю стратегію, автор має намір не визнати свою поразку, а викликати співчуття і підтримку, напр.:

Я тут вічна програвальщиця ще першого туру (Пацьорки, 2021).

Усе прийму до відома. Поради актуальні та доречні. Щодо успіху маю сумніви, а за коментар широ вдячна (Тараканівський форт, 2021).

Це лише чернетка, яку я ледве встиг надіслати. Бо не було жодних ідей, що саме краще змінити чи переписати. Початок був жвавий, а потім застряг. Просто не міг збагнути, що писати далі (Серед всіх тіней, 2021).

Автор сам заплутався (Відродження, 2021).

З огляду на це стратегія самоприниження передбачає вживання негативно оцінної лексики на адресу мовця.

Отже, власне кооперативними стратегіями комунікативної поведінки авторів є стратегії згоди та пояснення. Етикетна стратегія хоч і уналежнена до кооперативних, проте є універсальною, що використовується разом з усіма іншими стратегіями спілкування. Конфліктні стратегії авторської поведінки, характерні для адресатів у дискурсивній взаємодії, представлені стратегіями хизування, обурення та самоприниження.

Висновки

1. Комуникативна поведінка коментаторів й авторів літературних конкурсів має кооперативний і конфліктний вияви залежно від комунікативної інтенції мовця та обраних стратегій спілкування. Кооперативні стратегії переважно характерні для коментаторів, які прагнуть представити аргументативну критику творів і налаштовані на дискусію. Конфліктні стратегії переважають у мовленнєвій поведінці авторів, які не стільки прагнуть отримати відгук про свій твір, скільки переконати читачів у власній художній майстерності. У цьому разі участь у літературних конкурсах є спробою довести коментаторам та іншим учасникам свій високий професійний рівень, що насправді не завжди відповідає дійсності.

2. Серед комуникативних стратегій, обраних коментаторами, які виступають адресантами у взаємодії, виокремлено кооперативні (самопрезентації, поради, схвалення, аргументації та консолідації) та конфліктні (критики й дискредитації) стратегії. Серед комуникативних стратегій, обраних авторами обговорюваних творів, виокремлено кооперативні стратегії згоди й пояснення та конфліктні стратегії — обурення, самоприниження та хизування. Етикетні стратегії переважно характерні для автора-адресанта й мають універсальний характер.

3. У дискурсі літературних конкурсів домінують стратегії критики художніх творів, а не автора чи його літературних здібностей. Перехід на особистості в конфліктній взаємодії переважно провокують не коментатори, а автори, які не згодні з оцінками своєї творчості. Автори вживають негативно-оцінну лексику, просторіччя, риторичні питання, використовують прийоми іронії та сарказму.

4. Основними мовними засобами вираження комуникативних стратегій є стилістично маркована лексика та лексика з оцінною семантикою. Учасники дискусії не завжди дотримуються правил літературної мови, проте намагаються продемонструвати власні здібності до ведення дискусії й продукування не лише художнього, а й аргументативного дискурсу.

Бібліографія

- Асмус, Н. (2005). *Лингвистические особенности виртуального коммуникативного пространства*: диссертация кандидата филологических наук. Челябинск [Asmus, N. (2005). *Lingvisticheskiye osobennosti virtual'nogo kommunikativnogo prostranstva*: dissertatsiya kandidata filologicheskikh nauk. Chelyabinsk].
- Ахренова, Н. (2009). Основные способы классификации жанров Интернет-дискурса. *Вестник Челябинского государственного педагогического института*, 9, с. 166–174 [Ahrenova, N. (2009). Osnovnyye sposoby klassifikatsii zhanrov Internet-diskursa. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta*, 9, s. 166–174].
- Белоус, Н. (2008). *Конфликтный дискурс в коммуникативном пространстве: семантические и прагматические аспекты*: автореферат диссертации доктора филологических наук. Краснодар [Belous, N. (2008). *Konfliktnyy diskurs v kommunikativnom prostranstve: semanticheskiye i pragmaticheskiye aspekty*: avtoreferat dissertatsii doktora filologicheskikh nauk. Krasnodar].
- Белова, А. (2004). Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу*, с. 11–16 [Bielova, A. (2004). Komunikatyvni stratehiyi i taktyku: problemy systematyky. *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu*, s. 11–16].
- Білоконенко, Л. (2015). *Українськомовний міжособистісний конфлікт*. Київ: Інтерсервіс [Bilokonenko, L. (2015). *Ukrayins'komovnyu mizhosobystisnyu konflikt*. Kyiv: Intersevis].
- Борботько, В. (2007). *Принципы формирования дискурса: От психолингвистики к лингвосинергетике*. Москва: КомКнига [Borbot'ko, V. (2007). *Printsipy formirovaniya diskursa: Ot psikholingvistiki k lingvosinergetike*. Moskva: KomKniga].
- Войцехівська, Н. (2018). *Конфліктний дискурс: структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аспекти*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго [Voitsekhivska, N. (2018). *Konfliktnyy diskurs: strukturno-semantychnyy i komunikatyvno-prahmatychnyy aspekty*. Kyiv: Vydavnychuuy dim Dmytra Buraho].
- Горошко, Е. (2009). *Гендерні аспекти інтернет-комунікацій*: диссертация доктора социологических наук. Харьков [Horoshko, E. (2009). *Henderni aspekty internet-komunikatsiy*: dysertatsiya doktora sotsiolohichnykh nauk. Kharkiv].
- Дейк, ван Т. (1989). *Язык. Познание. Коммуникация*. Москва: Прогресс [Deyk, van T. (1989). *Yazyk. Poznaniye. Kommunikatsiya*. Moskva: Progress].
- Загнітко, А. П. (2008). *Основи дискурсології*. Донецьк: ДонНУ [Zahnitko, A. P. (2008). *Osnovy dyskursolohiyi*. Donets'k: DonNU].
- Иссерс, О. С. (2003). *Коммуникативные стратегии и тактики русской речи*. Москва: USSR [Issers, O. S. (2003). *Kommunikativnyye strategii i taktiki russkoy rechi*. Moskva: USSR].
- Карпенко, М. (2016). Лінгвістичні особливості інтернет-дискурсу. *Мова*, 26, с. 5–11 [Karpenko, M. (2016). Linhvistychni osoblyvosti internet-dyskursu. *Mova*, 26, s. 5–11]. DOI: <https://doi.org/10.18524/2307-4558.2016.26.101364>
- Компанцева, Л. (2018). *Лінгвістична експертиза соціальних мереж*. Київ: Аграр Медіа Груп [Kompantseva, L. (2018). *Linhvistychna ekspertyza sotsial'nykh merezh*. Kyiv: Ahrar Media Grup].
- Лутовинова, О. (2009). *Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса*. Волгоград: Перемена [Lutovinova, O. (2009). *Lingvokulturologicheskkiye kharakteristiki virtual'nogo diskursa*. Volgograd: Peremena].
- Макаров, М. (2003). *Основы теории дискурса*. Москва: Гнозис [Makarov, M. (2003). *Osnovy teorii diskursa*. Moskva: Gnozis].
- Маслова, А. Ю. (2008). *Введение в лингвопрагматику*: учебн. пособие. Москва: Флинта; Наука [Maslova, A. Yu. (2008). *Vvedeniye v lingvopragmatiku*. Moskva: Flinta; Nauka].

- Полякова, Т. (2014). *Лінгвостилістичні характеристики жанру твітінг в англомовній політичній інтернет-комунікації*: автореферат дисертації кандидата філологічних наук. Харків [Poliakova, T. (2014). *Linhvostylistychni kharakterystyky zhanru tvittinh v anhlomovniy politychniy internet-komunikatsiyi*: avtoreferat dysertatsiyi kandydata filolohichnykh nauk. Kharkiv].
- Седов, К. (2004). *Дискурс и личность: Эволюция коммуникативной компетенции*. Москва: Лабиринт [Sedov, K. (2004). *Diskurs i lichnost': Evolyutsiya kommunikativnoy kompetentsii*. Moskva: Labirint].
- Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К [Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna lnhvistyka: napryamy ta problemy*. Poltava: Dovkillya-K].
- Тищенко, О. (2016). Мова інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта. *Дивослово*, 3, с. 35–39 [Tyshchenko, O. (2016). Mova internet-spilkuвання: styl', norma, osvita . *Dyvoslovo*, 3, s. 35–39].
- Формановская, Н. (2002). *Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход*. Москва: Русский язык [Formanovskaya, N. (2002). *Rechevoye obshcheniye: kommunikativno-pragmaticheskiy podkhod*. Moskva: Russkiy yazyk].
- Шкворченко, Н. (2019). Інтернет-дискурс як лінгвістична категорія. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 23(3), с. 62–72 [Shkvorchenko, N. (2019). Internet-dyskurs yak lnhvistychna katehoriya. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*, 23(3), s. 62–72]. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/23.166373>
- Щипицина, Л. (2009). *Жанры компьютерно-опосредованной коммуникации*. Архангельск: Поморский ун-т [Shchipsina, L. (2009). *Zhanry komp'yuterno-oposredovannoy kommunikatsii*. Arkhangel'sk: Pomorskiy un-t].
- Янко, Т. (2001). *Коммуникативные стратегии русской речи*. Москва: Языки славянской культуры [Yanko, T. (2001). *Kommunikativnyye strategii russkoy rechi*. Moskva: Yazyki slavyanskoj kul'tury].

- Crystal, D. (1992). *An Encyclopaedic Dictionary of Language and Languages*. Penguin Books, 1992.
- Dijk, T. A. van, Kintsch, W. (1983). *Strategies of Discourse Comprehension*. NY: Academic Press.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. *Speech Acts, Syntax and Semantics*, 12, с. 41–58.
- Leech, G. H. (1983). *Principles of Pragmatics*. NY, London: Longman.

Джерела ілюстративного матеріалу

- Арена (2021). [Arena (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/arena/>.
- Баблкет (2021). [Bablket (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/bablket>.
- Базікалка (2021). [Bazikalka (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=145&t=4171&st=0&sk=t&sd=a&start=120>.
- Берегині (2021). [Berehyni (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/berehyni/>.
- Білий сніг, синій лід... (2021) [Bilyy snih, syniy lid... (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4125>.
- Віддай моє серце (2021) [Vidday moye sertse (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4033>.
- Відродження (2021) [Vidrodzhennya (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/vidrodzhennia/>.
- Відьма (2021) [Vid'ma (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/vidma/>.
- Вікно (2021) [Vikno (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4130>.

- Вітальна листівка (2021) [Vital'na lystivka (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/vitalna-lystivka/>.
- Вовчі шніцелі (2021) [Vovchi shnitseli (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/vovchi-shnitseli/>.
- Господарі перстня (2021) [Hospodari perstnya (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4126>.
- Дванадцять секунд (2021) [Dvanadtsyat' sekund (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/dvanadtsiat-sekund/>.
- Де тебе нема (2021), [De tebe nema (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/de-tebe-nema/>.
- Дивний спокій чар (2021) [Dyvnyu spokiy char (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4038>.
- Жорстокий майстер (2021) [Zhorstokyy mayster (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4044>.
- Зірки і ніжність (2021) [Zirky i nizhnist' (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/zirky-i-nizhnist/>.
- Змій (2021) [Zmiy (2021)]. Pobrane z: <https://litavytsia.com/submissions/zmij/>.
- І не треба на мене молитися... (2021) [I ne treba na mene molytysya... (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=143&t=4083>.
- Імпербатяр (2021) [Imperbatyar (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/imperbatiar/>.
- Квіточка (2021) [Kvitochka (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4154>.
- Київський чорт (2021) [Kyivskyy chort (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/kyivskyy-chort/>.
- Ключ від усіх дверей (2021) [Klyuch vid usikh dverei (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/klyuch-vid-vsikh-dverei/>.
- Кольорові сни (2021) [Kol'orovi sny (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/kolorovi-sny/>.
- Крила (2021) [Kryla (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4035>.
- Леся і Геліос (2021). [Lesya i Helios (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/lesya-i-helios/>.
- Лотерея зі смертю (2021) [Lotereya zi smertyu (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=145&t=4214>.
- Лялька (2021) [Lyal'ka (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/lialka/>.
- Манав я таку роботу (2021) [Manav ya taku robotu, (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4138&st=0&sk=t&sd=a&start=15>.
- Мандаринка (2021) [Mandarynka (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/mandrivka/>.
- Мишелосіє і Лісовий Дідько (2021) [Myshelosiye i Lisovyj Did'ko (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/myshelosiie-i-lisovyj-didko/>.
- М'ясні жнива (2021) [M'yasni zhnyva (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/m-iasni-zhnyva/>.
- Національна перлина (2021) [Natsional'na perlyna (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/natsionalna-perlyna/>.
- Не знаючи броду (2021) [Ne znayuchy brodu (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4049>.
- (НЕ)смачна комедія (2021) [(NE)smachna komediya (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/ne-smachna-komediia/>.

- Ніч перед незалежністю (2021) [Nich pered nezalezhnystyu (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/nich-pered-nezalezhnistiю/>.
- Омолодження (2021) [Omolodzhennya (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/omolodzhennia/>.
- Оракул із Безодні (2021) [Orakul iz Bezodni (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=143&t=4073>.
- Останній потяг (2021) [Ostanniю potyah (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4147>.
- Пацьорки (2021) [Pats'orky (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/patsorky/>.
- Петя. Як воно є (2021) [Petya. Yak vono ye (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/petia-iak-vono-ie/>.
- Пиво для папи (2021) [Pyvo dlya papy (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/pyvo-dlia-papy/>.
- Під замком (2021) [Pid zamkom (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4127>.
- Під помідорки (2021) [Pid pomidoroky (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/pid-pomidoroky/>.
- Повстання (2021) [Povstannya (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4037>.
- Порятунок (2021) [Poryatunok (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4134>.
- Поцілунок Гекати (2021) [Potsilunok Hekaty (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=143&t=4103>.
- Початок (2021) [Pochatok (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/pochatok>.
- Приборкання кріпака (2021) [Pryborkannya kripaka (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/pryborkannia-kripaka/>.
- Примарний байкер (2021) [Prymarnyy bayker (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=145&t=4221>.
- Про корм для собак білих порід (2021) [Pro korm dlya sobak bilykh porid (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/pro-korm-dlia-sobak-bilykh-porid/>.
- Прокляття (2021) [Proklyatya (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/prokliattia/>.
- Рік починається з зими (2021) [Rik pochynayet'sya z zymy (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=143&t=4085>.
- Русалонька з Богуславу (2021) [Rusalon'ka z Bohuslavu (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/rusalonka-z-bohuslavu/>.
- Серед всіх тіней (2021) [Sered vsikh tiney (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4133&st=0&sk=t&sd=a&start=30>.
- Сила ста душ (2021) [Syla sta dush (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=145&t=4209>.
- Спадкоємець залізного трону (2021) [Spadkoymets' zaliznoho tronu (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4131>.
- Тараканівський форт (2021) [Tarakaniv's'kyu fort (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4136>.
- Три слоїки (2021) [Try sloiky (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4029>.
- Фокуси (2021) [Fokusy (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=141&t=4031>.

Час минає (2021) [Chas mynaє (2021)]. Електронний ресурс: <https://litavytsia.com/submissions/chas-myuaie/>.

Я бачу чортиків (або Моя тінь має лик зла) (2021) [Ya bachu chortykiv (abo Moja tin' maye lyk zla) (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4135>.

Я був Антоном Терном (2021) [Ya був Antonom Ternom (2021)]. Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4158>.

In vitro (2021). Електронний ресурс: <http://rbg-azimut.com/forum/viewtopic.php?f=144&t=4156>.